

БААБГАЙХАН

Хужартын ангуушад түрүүшын саһанай орохолоор, хэрмэшлэхээ үглөөнэй улаан наранаар тосхонһоо гараба. Тэдэнэр бүхэли үдэртөө ябажа, Бугын жалгада хүрэжэ ерэбэ. Сонходоо хүрэтэр газар руу орошоһон холтоһон хушалтатай, ганса сонхотой гэртэ байрлаха гэжэ хэлсээд, амаржа хонобо.

Ангуушад эртэ үглөөгүүр хэрмэшлэхээ гараба. Гэр байраяа заһаха, түлээ залһаяа бэлдэхэ гэжэ Сахалта Мархуули үлэбэ.

Хуурай хохюур модо бэдэржэ, тэрэ Халзан хадын хоймороор баруун тээшээ халтар хара нохойгоо дахуулан алхалба. Хохюур оложо, тэрэнээ сабшажа унагаагаад, амаржа нуухадань, гэнтэ нохойнь харбаһан годлидол гүйшэбэ.

Нохойнгоо ой тайгын дорьботор хусаад халахагүйдэ, Сахалта Мархуули буугаа үргэлөөд, гэр тээшээ шамдуухан алхалба. Байрадаа дүтэлжэ ерээд харахадань, томо гэгшын шонууд гэр руунь орохоёо аһан цадалаараа үүдыень түлхинэ, һабардана.

Сахалта Мархуули хэрмэндэ бэлдэһэн номоороо дээрэ дээрэһэнь өөдэнь буудаба. Шонууд һүүлээ хабшаад, дурата дураггүйгөөр саашалба. Тэдэнэй тэрьелэн ошоходо, нохойнь гэрээ тойрон гүйнэ, хусана, үүдээ һабардана.

Сахалта Мархуули үүдээ түлхээд үзэбэ: үүдэнэй саана хэнэйшье, юунэйшье байхань мэдэгдэнэгүй, гансал хэншьеб хүндөөр амилна.

— Хэмши даа? Шонууд зайлаа, үүдээ нээгыш! — гэжэ хэлэхэдэнь, хэншье харюсанагүй. Бишыхан сонхоор харахадань, баабгайн гүлгэн үүдыень бэээрээ тулаад байба.

Үдэшлэн нүхэдэйнгөө ерэхэдэ, Сахалта Мархуули эдэе хоолшье шанангүй, гэрэйнгээ хажууда түүдэг носоонхой тамхилжа һууба.

Гайхалхан нүхэдынь:

— Үгы, тамнай зүнтэглөө гүт? Юундэ газаруунаат? — гэбэ.

— Шононуудта намнуулхан баабгайхан гэртэмнай ороод, үүдэ саанаһаань тулаад һууна, — гэжэ нүхэдтөө ойлгуулба. Ошожо сонхоор харахадань, үнэхөөрөө баабгайхан үүдээ тулаһан зандаа һууба. Ангуушад нохойнуудаа гэрһээ холо абаашажа, модонһоо уяад, хэрмэнэй мяханһаа баабгайда хаяжа үгэбэ. Мяханай үнэр абахадаа, үүдэнһээ холодожо, тэрэнээ угаа хомхойгоор эдижэ оробо. Энэ һамбаандань Батожаб үүдэээ сэлижэрхибэ. Ангуушадай гэртээ орохолоор, баабгайхан тэдэниие захиһаань үнэрдэжэ оробо. Тиигэжэ танилсаһанайнгаа һүүлээр гэрэй хойморто хэбтэшэбэ. Тэрэниие газаруу гаргаха гэжэ дэмы оролдобо.

Баабгайханаа гаргажа ядаад, хамта унтаха болоһон байгаа. Баабгайхан хойто үдэрыншье газаруу гаража үгэбэгүй: шононуудһаашье, нохойнуудһаашье ехээр айһан байгаа ёһотой. Хэдэн хоногой үнгэрхэдэ, нохойнуудын дадажа, тэрээнтээ наададаг, носолдодог болобо. Уданшьегүй ангуушадые дахажа, агнуурида гаралсажа эхилһэн юм.

Ангуушадай гэртээ бусаха сагын дүтэлбэ. Баабгайханаа гэрһээ холо абаашажа, ой тайга соонь орхиго гэжэ хэлсэһэн байгаа. Нэгэтэ үглөөгүүр Сахалта Мархуули баабгайханаа дахуулаад ошобо. Тэрэнээ арбаад модоной газарта абаашаад, хоолойдонь бойлторго хэжэ, бүдүүн оһороор шэнэһэн модондо уяба, хажуудань хоол табижа үгэбэ. Хоол эдихэ һамбаандань Сахалта Мархуули һэмээхэнээр саашаа тэрьелбэ. Гэртээ хүрэжэ ерэнээр үдын хоол бэлдэжэ байхадань, гэнтэ үүдэниинь сэлигдэжэ, баабгайхан томоотойгоор богоһо алхан ороһоор, гэрэй хойморто һуушаба. Энэ бидэндэ дадаһан баарһаниие орхиго болохогүй гэжэ хэлсээд, ангуушад тэрэнээ гэртээ абаашаха болобо.

Сахалта Мархуулин хүгшэн нохойнь баабгайханиие

үнэрдөөд, долёогоод, ехэл энхэрһэн байгаа. Хажуудань унтаха, хамта эдеэлхэ. Аһаха, зулгаахадань, дээрэншье гараад хэбтэхэдэнь, оройдоо хэрэглэдэггүй һэн.

Тосхоной үхибүүд үдэр бүри сугларжа, баабгайхантай үглөөнһөө үдэшэ болотор наададаг, носолдодог болобо.

Хабар тээшэ баабгайханиинь улам томо боложо, эзэниинь тэрэнээ һургажа эхилбэ. Ябаган тэргэдэ оруулжа, уһа шэрүүлжэ һургаба. Баабгай энэ ажалдаа олиггүй дуратай болошоод, үдэртөө хэдышье дахин һаа, уһанда ошохоор, хүлээжэ ядаһан шэнгеэр тэргээ харша соогуур шэрээд гүйдэг, аашалдаг һэн. Харин уһаяа асархадаал гансата номгорхо.

Ой тайгын аймшагтай арьяатаншье һаа, хүнэй найнаар хандахада, элдэб ааша гаргангүй, хүнэй үгэ хүүр дуулажа, номгон зантай болодог байна бшуу даа.